

Latitudine și longitudine

Sunteți curioși să aflați ce înseamnă meseria de profesor de liceu? Știu că v-ați făcut deja o idee, aveți zugrăvită în minte o scenă nostalgică peste care susură melodia *Ani de liceu*, figura profesorului favorit e zugrăvită la catedră, dascăli în costume ponosite cu nimb deasupra capului, profesori în etate, care numără anii până când vor ieși la pensie, pe degetele de la o mână, cu alură de bunici desprinși din poeziile lui Ion Pillat, captivi în mijlocul adolescenților de astăzi ca între Scylla și Carybda. Cum arată o poveste a unui profesor de liceu și care sunt peripețiile cu care se confruntă în fiecare zi? Meseria de profesor se șlefuieste în timp, învățând pe viu de la câțiva maeștri, trăgând cu ochiul la modelele din filme și din cărți, înțelegând că elevul nu este adult, ci este adolescent și, mai ales, lucrând cu tine însuși.

În soarele cald al unei sâmbete de primăvară, radioul mergea pe România Actualități, tata înfipse patru bețe de o palmă într-o margine de grădină, la distanțe măsurate, trebuiau săpate niște gropi ca să înfigem parii de lemn ascuțiți la un capăt pe care-i scosesem din spatele unei magazii. Urma să construim un spalier pentru castraveți, un fel de căsuță din bârne pe care aveau să se urce vrejurile. Ranga, canciocul și perna pe care urma să sprijin genunchiul erau în iarbă. Soarele sclipea în castroanele cu apă pentru orătării. Deprins mai mult cu tastatura decât cu uneltele de grădină, scormonii brazda cu vârful răngii de parcă retezam capul unui balaur ivit pe neașteptate, am îngenuncheat și am modelat cu canciocul groapa ducând-o la adâncimea potrivită. Culegeam câte o rămă groasă cât degetul mic, o aruncam peste gard găinilor onnivore, veșnic înfometate. Desprindeam din când în când

pământul lipit de metalul uneltelor. După ce am potrivit stâlpzii de susținere, am vârât înapoi pământul puțin câte puțin, bătându-l viguros cu cealaltă parte a răngii care avea capătul teșit ca un puc de hochei. Și uite că ajunseseam să fac și eu dansul bizar pe care-l vedeam la bunicul când băga bulumacii de gard. Se agăța de câte unul și juca o sărbă cu picioarele în jurul lui, când la stânga, când la dreapta, ținându-l cu degetele lui mari împreunate de după mijloc. Când forța brațelor scădea dramatic, greutatea întregului corp ajuta la bătătoritul pământului în jurul stâlpului de lemn. Suit pe un scaun ca să prind în cuie niște traverse de la un capăt la celălalt, îl aud când îmi spunea să iau aminte cum pune semințele în anul acela că poate o să ajung și eu să am grijă de grădina la pensie, chiar dacă susțineam sus și tare că n-o să mă îndeletnicesc vreodată cu pusul de roșii, ceapă, usturoi, castraveți, dovleci sau fasole. Dar unul dintre picioarele de lemn ale scaunului intră o palmă în lutul moale dezechilibrând serios profesorul care manevra neglijent tesla și care se prinse de traversa de lemn ca să nu simtă apropierea brutală a pământului. Tocmai îi venise în minte *Candide* al lui Voltaire, care, după ce cutreierase lumea în lung și-n lat, hotărâse că nu exista lucru mai bun și mai mulțumitor decât să aibă grijă cum se cuvine de frumoasa lui grădină.

Un vecin în etate, de la bloc, îmi tot povestește, când ne întâlnim, pățaniile sale din copilărie. Când avea zece ani stătea pe la Piața Sudului, obișnuia să fure din livada lui Tudor Arghezi care a locuit o vreme pe strada Mărțișor. Poetul ieșea mereu cu pușca cu drobi de sare, se prefăcea că se plimbă nepăsător dar, când ajungea în dreptul pomului în care bandiții stateau tupilați, îi pălea pe spinare și pe picioare făcându-le vânătăi. Când vedeți o carte de română pe bancă sau într-o alta conjunctură, depănați o astfel de poveste. Sunt neîncredători, li se pare ciudat, ciulesc urechile, cad pe gânduri. Mulți au impresia că scriitorii au trăit acum trei sute de ani. E util un stoc serios de astfel de anecdote de istorie literară sau științifică pe care să le tot repetați tuturor generațiilor. Uite, Vasile Voiculescu a stat aici în Cotroceni, arăți cu mâna de parcă ar fi colea. Constantin Noica a avut

un apartament aici, la câteva blocuri distanță, unde e cabinetul stomatologic. Cască ochii. Dar cine este? Întreabă ei zâmbind într-un dinte. În București ai la îndemână mai multe astfel de exemple decât în oricare alt oraș.

Uneori jucați teatru, faceți exerciții de improvizație pe marginea lecției, rupeți dintr-un monolog de *standup comedy* ca să destindeți atmosfera. În clasă se intră ca generalul în camera cu planuri de război, cu un plan riguros în minte, dar sunteți flexibil, ca să puteți devia creativ în orice direcție. Asta se învață de la Florin Piersic. Să nu vă aflați la o distanță cosmică de frământările firești ale clasei, închiși în castelul științei. Umorul! Cât este de necesar, cât de greu se obține! Când intri în clasă, lași toate problemele afară pe coridor, la prima respirație din aerul clasei apare o metamorfoză misterioasă ca la marginea scenei de teatru. În afara acestei linii imperceptibile sunt abandonate sinele și supraeul, dar, pășind dincolo rămâne doar Eul. Starea de bucurie pe care o simțiți în clasă, față în față cu elevii-spectatori, este înscrisă în ADN, o descoperiți dintr-o dată la prima oră, nu este ceva care se construiește în timp. Lecția este un fel de act dramatic, în care elevii descoperă ceva, își mai schimbă părerile, capătă o atitudine nouă vizavi de un lucru. Nu există oră fără o glumă. Atenție la granița subtilă dintre umorul de calitate și cel necivilizat, grobian. La nuanța dintre umorul grosolan, mecanic, te împiedici, deși se râde și la acesta, și cel de calitate: de situație și, mai bine, de idei, deși uneori vă mai explicați suplimentar. Pentru spectatorii de teatru, deprinși cu mișcările de artă ale actorului, activitatea curge ca apa Ozanei. O lectură care vă îmbogățește, care pentru gimnaziu sau pentru clasele primare are valențe și mai pregnante, este *Improvizație pentru teatru* de Viola Spolin. Limbajul nonverbal se descoperă în filmele mute cu Chaplin, în spectacolele de pantomimă ale lui Dan Puric. Nici limbajul mimico-gestual, al surdomușilor, să nu vă fie străin, cel puțin câteva expresii, deoarece ajută inconștient când corzile vocale nu se află în parametrii. Explicând în fața clasei nu trebuie ridicată niciodată mâna mai sus de nivelul ochilor sau coborâtă

mai jos de nivelul buricului. Limbajul nonverbal ajută mult profesorul. Vă ajută să-i scoateți din baie când fumează doar încruntându-vă sau printr-o grimasă. Altfel, nu vă rămâne decât suflul plămânilor.

În primii ani, memoria legată de foștii elevi lucrează brici, ca un calculator cu cea mai nouă configurație și cu update-urile făcute periodic. Un absolvent de liceu, după ce termină facultatea, face o vizită unui fost profesor, observă cu mândrie că fostul dascăl își amintește până și de ziua în care i-a dat o notă mică. Dacă îl vizitează însă peste zece ani, constată cu amărăciune că trebuie să dea detalii suplimentare ca profesorul să-și aducă aminte de el – anul bacalaureatului, cine i-a fost diriginte, unde a avut sala de clasă. La 20 de clase și 500 de elevi pe an, portretele foștilor elevi și precizia localizării lor în arhitectura colectivului încep să se vadă ca printr-o ceață. Domnule profesor, ce mai faceți? se repede un străin și îmi pune mâna pe braț. Uite, m-am cam speriat puțin, spun revenindu-mi din senzația de atac de cord. Nu mai era mult până la magazinul unde mă duceam să cer detalii despre o factură. Păr lăsat să crească în voie, rânjet, ani potriviți, trebuia să fie un fost elev. Nu vă mai aduceți aminte de mine? spune cu zâmbetul doar pe jumătate văzând cum fac ochii mici și scrutez în faldurile memoriei. Ah, da da, ce mai faci..., spun ca să-mi iau o clipă de răgaz, cu lumină în ochi, deși nu-mi aminteam nimic. Știam totuși că mai aveam nevoie doar de câteva secunde și nu voiam să-l dezamăgesc. Văzând că mi-am adus aminte într-un sfârșit, lucru pe care îl mimam, ca să cimenteze fondul discuției, amintește că avea clasa la etajul doi, îl avea în clasă pe Laurențiu, cu numele de familie ca un oraș din Serbia, din trei litere. Spunându-i pe scurt ce mai e pe la școală, curgând detaliile și din partea lui, abia atunci se produce declicul, irumpe ca un gheizer întreaga atmosferă din acea clasă din urmă cu ani, cu geometria poziției în bănci, cu micile povești hazlii, cu năravurile aprige ale câtorva și nostalgia trece prin noi ca o pânză de apă freatică. Ce mai face Simionescu? Dar colega din prima bancă, cum o chema? N-am mai păstrat legătura. Îmi dați voie să facem un selfie? zice scoțând telefonul mobil. Ca să le arăt colegilor

când o să ne mai vedem. Era anul când Bradley Cooper a făcut celebra fotografie de la Oscaruri care a dat naștere fenomenului de mai târziu. Cu oarecare stingereală, ne-am apropiat o secundă pentru primul și ultimul meu selfie făcut pe stradă.

Începuse ora și freamătul firesc al clasei se întrerupse de ușa care se deschise cu scârțâit. Cu umerii ridicați până la urechi, un băiat îmbrăcat într-o geacă de piele neagră zâmbește șovăitor de parcă ar fi urmat să intre la examen. Recunosc în el pe Cosmin care absolvise liceul în urmă cu doi ani. Pot să intru și eu la oră? zice cu ochii fugindu-i prin clasă, căutând o figură cunoscută. Se strecoară bucuros prin ușa întredeschisă, strângem mâna. Cunoști pe cineva din clasă? Un băiat cu ochii holbați ridică mâna de lângă fereastră. Uitați-l pe verișorul meu, spune. Dar să nu vorbești, să nu mă deranjezi. Se poate, domn' profesor?! Uitați aici stau, pe scaunul acesta și nu zic nimic. Îi fac semn să se ducă, îl prezint celorlalți elevi în culori elogioase pe care nu le merita întru totul. Se face comod în scaun, foindu-se câteva secunde, căutând parcă să intre în atmosfera nostalgică de altă dată. La un moment dat ridică mâna să răspundă la o întrebare din lecție, vorbește cu gura deschisă pe jumătate, mimând modestia. De nenumărate ori, când băteau la ușă elevi de la alte clase, sau, uneori, absolvenți care aveau de ridicat o adeverință de la secretariat, veneau să mă întrebe despre orarul altor profesori, îi pofteam să rămână până la sfârșitul orei și se putea citi în ochii lor emoția puternică de a retrăi pentru câteva clipe atmosfera liceală irecuperabilă. În timpul școlii mă gândeam cum ar fi experiența unei ore cu altă clasă din școală, unde aveam vreun cunoscut. Au trebuit să treacă zece ani ca să observ cum arată atitudinea și pleiada de stări sufletești ale unui elev căruia îi este permis să petreacă o oră în colectivul altei clase.

Era săptămâna „Școala Altfel”. Abia după ce se completaseră locurile disponibile, auzisem despre vizita programată la Penitenciarul Rahova. Cu amărăciune mă gândeam la șansa pe care o ratasem. Demult îmi doream să vizitez o închisoare, iar ocazia trecuse pe lângă

mine la mustață. Singura alinare pe care o aveam era că se ducea una dintre colege, în relatarea ulterioară a căreia aveam deplină încredere. Era o mână de om ce nu cântărea mai mult de cincizeci de kilograme, avea o fire aprigă și mucalită, manifesta uneori o fermecătoare exigență nemiloasă, era tocmai personajul feminin potrivit cărții *Parada dascălilor* de Anton Holban. Următoarea zi am pândit ocazia să-mi povestesc experiența de la închisoare. Din niște viteji care așteptau la poartă, traversând labirintul de gratii, s-a făcut sufletul în elevi cât un purice. Spectacolul rudelor purtând pachete în brațe, ușile de metal ce se deschideau cu zgomot, deținuții care priveau rânjind vizitatorii nedeprinși cu rutina locului, fetele nu s-au simțit deloc în largul lor. Ajunși într-o sală mare cu multe scaune, în care nu puteau scăpa de senzația de sufocare, nu mică le-a fost mirarea când au fost aduși niște domni ca să le expună elevilor regretul privitor la niște fapte din codul penal. Unul dintre aceștia era un foarte cunoscut politician. Doar discursul său i-a mai îmbărbătat pe elevii demoralizați pentru că vorbea având picături de miere pe limbă și, din când în când, stropi de venin cu care-și plângea năpăstuirea.

Drama adolescenților este legată de încercarea de a ajunge la sine, de a afla cine sunt cu adevărat, raportarea față de semenii, afirmarea personalității. Comparativ cu generațiile trecute, adolescenții de astăzi sunt mai sensibili, dar nu în sensul că vibrează la poezie, ci într-un sens tenebros care implică anxietate. Au uneori un complex de inferioritate: de ce să învăț, că oricum nu-mi garantează succesul în viață. Accesul la tehnologie le-a anulat pasiunea cunoașterii, a lecturii, a descoperirii. S-a câștigat mult din lucrul cu calculatorul, totul e la un click-distanță, există acum un număr incredibil de terabytes de informație pe internet, dar s-a pierdut un lucru esențial – apetitul pentru lectură. Puțini elevi mai citesc de dragul faptului în sine sau o altă bibliografie în afara celei obligatorii pentru bacalaureat. Receptarea mesajului din textul citit stă pe muchia unei stânci. Una dintre misiunile profesorului de orice specialitate este să-i deprindă pe elevii cu lectura prin subtile strategii. Simplul fapt de a le enumera

beneficiile: înțelegeți mai mult, vocabular dezvoltat, ai atâtea vieți câte cărți ai citit, nu te vei plictisi niciodată, nu vei ști ce înseamnă depresia, te vei plimba prin toate epocile istorice gratuit, nu mai faci doi bani. Înțelegeți că, vorba lui Socrate, *educația este împlinirea unei flăcări, nu umplerea unui vas*. Ajuțați-l să învețe singur, să afle locul în care să caute informația de care are nevoie, e crucial. Aproape că nu este necesar să-l învățați pe elev, să-i turnați din vasul *preaplin*, ci să-l deprindeți cu tehnica auto-învățării, lucru de care se va folosi de-a lungul vieții. Nu intrați în pielea lupului moralist pentru că nu suportă, nici nu are efectul imaginat. Morala trebuie strecurată subtil, înșelător, ca o *minima moralia*, nici să nu-și dea seama că ideea aceea ambalată frumos are atât de mare greutate, iar tu ai o întregă strategie să le-o livrezi. Doar sugerând, forța de persuasiune e infinit mai mare.

Mă pregăteam să intru în secția de votare. Aranjamentul clasei obișnuite avea o dezordine bizară, băncile erau aranjate altfel, cabine de vot din fier cu perdele albastre erau înșirate de-a lungul peretelui, clasa era populată de adulți trecuți de prima tinerețe. Atmosfera clasică era descompusă iremediabil, se simțea un amestec bine dozat de familiar și suprarealism. O bancă era pusă imediat la intrare, unde un băiat prelua buletinele și le verifica autenticitatea trecându-le printr-o fantă. Bine ați venit, domnule profesor, spuse băiatul căruia îi dădusem actul de identitate. Dar de unde...? zic cu voce înceată. Nu mă mai țineți minte! Sunt Valentin, v-am avut profesor acum vreo cinci-șase ani. Ah, da da, parcă îmi amintesc..., spun ca să-i dau răgaz memoriei. Sunt și eu profesor de biologie acum, la un liceu din sector. Ești primul fost elev care-mi spune că s-a făcut profesor. Felicitări, îi strâng mâna uitându-mă în spate la coada care se tot mărea. Nu-i atât de bine, spune plecându-și ochii, oftând. După ce am bâiguit câteva vorbe de încurajare, presat de curgerea oamenilor pe care o întrerupsesem, am intrat cu ștampila în cabină, unde am zăbovit un răstimp întrebându-mă cu cine să votez.